

Onzichtbaar (z)onder dak

De vergeten vrouwelijke economisch daklozen

Gustav Klimt: The woman in gold (1903-1907)

Evelien Kamminga

500933127

Hogeschool van Amsterdam

Master Social Work

Onderzoeksrapportage

23 maart 2025

Voorwoord

Voor u ligt het onderzoek *Onzichtbaar (z)onder dak – De vergeten vrouwelijke economisch daklozen*. In maart 2024 ben ik begonnen met het schrijven van het onderzoeksopzet en inmiddels ligt hier het eindproduct.

Dagelijks ontmoet ik vrouwen die, ondanks het label zelfredzaamheid, hun woonzekerheid zijn verloren. Hun verhalen blijven vaak verborgen, juist door de onzichtbare aard van economisch dakloosheid. Dit besef raakte me en motiveerde mij om dit onderwerp verder te onderzoeken.

Het begrip 'vrouwelijke economisch daklozen' bestond nog niet voor dit onderzoek en tot nu toe was er in Nederland nog geen specifiek onderzoek naar gedaan. Hierdoor zag ik een kans om met dit onderzoek bij te dragen aan het zichtbaar maken van deze doelgroep en het verbeteren van de hulpverlening. Mijn doel is om de ervaringen van deze vrouwen te belichten en te onderzoeken hoe een inclusieve benadering binnen de daklozenhulpverlening kan bijdragen aan passende ondersteuning.

Ik wil allereerst de 10 vrouwen bedanken die mij hebben vertrouwd met hun verhalen en hun kracht. Jullie openheid en moed hebben niet alleen dit onderzoek mogelijk gemaakt, maar mij ook diep geraakt. Daarnaast wil ik mijn dank uitspreken aan Marc Hoijtink, Senior onderzoeker bij het Lectoraat Stedelijk Sociaal Werk in Amsterdam, voor zijn heldere feedback, het structureren van mijn gedachten en de duidelijke tijdsplanning. Ook ben ik Annie Berendsen, onderzoeker bij De Regenboog Groep, dankbaar voor het vele sparren, haar betrokkenheid en haar waardevolle feedback en wie weet wat de toekomst ons nog brengt! Mijn dank gaat ook uit naar Catelijne Akkermans, Senior Onderzoeker in Leiden, voor de inspirerende gedachtewisselingen, het kritische meelezen van het onderzoek en het geven van feedback. Mijn klasgenoten wil ik niet vergeten, en in het bijzonder Petra en Lilian, met wie ik altijd kon sparren als dat nodig was. En voor altijd dank ik mijn zus, Marieke.

Ik hoop dat dit onderzoek bijdraagt aan een groter bewustzijn van de specifieke uitdagingen waarmee vrouwelijke economisch daklozen te maken hebben. Mijn wens is dat het inzichten biedt waarmee deze vrouwen gezien worden en hierdoor beter kunnen worden ondersteund.

Evelien Kamminga

23 maart 2025

Inhoudsopgave

Voorwoord	2
Samenvatting.....	5
1. Vrouwelijke economisch daklozen	6
1.1 Algemeen thema.....	6
1.2 Werkcontext	6
1.3 Praktijkvraagstuk.....	7
1.3.1 Macro	8
1.3.2 Meso	8
1.3.3 Micro	10
2. Het onderzoek.....	11
2.1 Doelstellingen	11
2.2 Onderzoeksvraag.....	11
2.3 Deelvragen	11
2.4 Methode.....	12
3. Wie zijn de vrouwelijke economisch daklozen?.....	13
3.1 Methode.....	13
3.1.1 Ethiek	14
3.1.2 Deductieve analyse	15
3.1.3 Biografie horizontaal vergeleken.....	15
3.2 Wat zijn de persoonlijke achtergronden en levensverhalen van vrouwelijke economisch daklozen in Amsterdam?.....	15
Patronen en factoren	18
3.3 Wat was hun route naar dakloosheid, inclusief belangrijke gebeurtenissen die hen op dit pad hebben gebracht?	19
3.3.1 Emmy	19
3.3.2 Aisha.....	19
3.3.4 Nour	20
3.3.5 Patronen en factoren	20
3.4 Hoe ervaren vrouwelijke economisch daklozen hun dagelijks leven en de uitdagingen die gepaard gaan met hun situatie?	22
3.4.1. Sarah	22
3.4.2 Grace	22
3.4.3 Francis	23
3.4.4 Patronen en factoren	24

3.5 Op welke manier ervaren vrouwelijke economisch daklozen de hulpverlening en welke suggesties hebben zij voor het verbeteren van de hulpverlening?	26
3.5.1 Genderdifferentiatie.....	26
Kwetsbaarheid.....	26
Kracht	27
3.5.2 Positieve aspecten hulpverlening	27
3.5.3 Negatieve aspecten hulpverlening.....	28
Gemeente	28
Jeugdzorg	28
Systeem algemeen	29
Awareness en informatie	30
4. Conclusie	31
4.2 Hoe ervaren 10 vrouwen economisch dakloosheid in Amsterdam?	31
4.2.1 Routes naar dakloosheid.....	32
4.2.2 Het dagelijks leven en uitdagingen	32
4.2.3 Hulpverlening.....	33
5. Aanbevelingen.....	34
5.2 Genderinclusieve dakloosheidhulpverlening.....	34
5.3 Maatwerk in de hulpverlening	34
5.4 Toegankelijke hulpinstanties	35
5.5 Bewustwording en betere informatievoorziening	35
6. Reflectie	36
Bibliografie	38
Bijlage 1: Interview guide.....	40
Bijlage 2: Toestemmingsverklaring voor deelname aan interview	41

Samenvatting

Mijn droom is om samen een genderinclusieve benadering in het sociaal werk te cocreëren voor mensen die dakloos zijn. Dit onderzoek belicht de bevindingen van een studie naar vrouwelijke economisch daklozen in Amsterdam, een groep die in eerder onderzoek grotendeels onzichtbaar is gebleven. Economisch dakloze mensen worden als zelfredzaam beschouwd, maar missen een stabiele verblijfplek. Dit onderzoek belicht een belangrijk aspect doordat het zich richt op de unieke uitdagingen en levenspaden van vrouwen die economisch dakloos zijn.

Door middel van kwalitatief onderzoek, waarbij diepte-interviews met tien vrouwen zijn afgenomen, onderzoekt deze studie hun achtergrond, de omstandigheden die tot dakloosheid hebben geleid, hun dagelijkse ervaringen en hun interacties met welzijnsorganisaties. De verhalen van de deelnemers onthullen terugkerende thema's van trauma, relatiebreuken, financiële instabiliteit en sociale uitsluiting. Velen ondervonden uitbuiting, geweld en geestelijke gezondheidsproblemen tijdens hun route naar dakloosheid.

Het onderzoek benadrukt dat vrouwen die dakloos zijn vaak traditionele opvangcentra vermijden. Deze afhankelijkheid van informele netwerken draagt bij aan hun onzichtbaarheid in officiële statistieken en bemoeilijkt hun toegang tot welzijnsorganisaties. De ervaringen van de deelnemers met welzijnsorganisaties waren gemengd. Gebrek aan tijdelijke huisvesting en een tekort aan langetermijnoplossingen waren veelvoorkomende zorgen. Daarnaast gaven respondenten aan zich vaak over het hoofd gezien en verkeerd begrepen te voelen door overheidsinstellingen.

Het onderzoek concludeert dat economisch dakloze vrouwen unieke uitdagingen ervaren die gerichte interventies vereisen. Om een genderinclusieve benadering te ontwikkelen, moeten wij eerst begrijpen waarmee deze vrouwen geconfronteerd worden en wat zij nodig hebben. Hun belangrijkste behoefte is uiteraard huisvesting: een veilige plek.

Mijn doel met dit onderzoek is om licht te werpen op de verhalen van deze vrouwen; om hun veerkracht, kracht en vastberadenheid te portretteren. Door hun ervaringen te delen, wil ik hun reis eren en de noodzaak van systemische veranderingen benadrukken om hun streven naar stabiliteit en waardigheid te ondersteunen.

1. Vrouwelijke economisch daklozen

1.1 Algemeen thema

Om het thema vrouwelijke economisch daklozen uit te leggen is het goed om eerst even bij economisch daklozen stil te staan: het begrip ‘economisch daklozen’ is vrij recent. Volgens NOS is dit ontstaan in 2019 (Klein, 2022) en het verwijst naar zelfredzame mensen zonder vaste woon- of verblijfplaats (Franken, 2023). Er is nog geen onderzoek gedaan naar vrouwelijke economisch daklozen, volgens nieuwe resultaten van de European Typology of Homelessness and Housing Exclusion (ETHOS) telling blijkt dat onder de volwassen daklozen een derde percentage vrouw. Zij verblijven voornamelijk in hun eigen netwerk, oftewel zij zijn economisch dakloos (de Graaf, 2024).

1.2 Werkcontext

Op 25 maart 1975 richt Dominee Douwe Wouters De Regenboog op met een inloophuis dat nu 'de Kloof' heet voor verslaafde jongeren (Regenbooggroep, Hoe De Regenboog Groep vijftig jaar geleden begon, 2021). Inmiddels is de visie van De Regenboog Groep: Ieder mens verdient een waardig bestaan. Armoede, verslaving, psychiatrische problematiek of dakloosheid maken een mens niet minder mens. Wij geloven in een stad waarin plek is voor iedereen (Regenbooggroep, De Regenboog groep, n.d.).

Het Stedelijk Team Economisch Daklozen (STED) bestaat nu drie jaar binnen de Regenboog Groep en breidt zich uit vanwege de toename van economisch daklozen. In januari 2025 hadden wij in totaal 420 unieke klanten in de caseloads en 1004 contacten (T. Hagen, persoonlijke communicatie, 18 maart 2025). Er komen dagelijks ongeveer 12 verzoeken binnen. Bij de afdeling Tijdelijk Wonen ontvangen we tussen de 20 en 50 aanmeldingen per dag van economisch daklozen voor tijdelijke huisvesting.

Bij STED komt een grote groep economisch dakloze vrouwen langs; het is immers de hoofdstad, waar de aantallen fors zijn en de druk op de hulpverlening hoog is en de druk op hulp hoog is (Regenbooggroep, 2023). De praktijkkennis ligt binnen STED en dit is een belangrijke kans om de onzichtbare problematiek van vrouwelijke economisch daklozen zichtbaar te maken.

1.3 Praktijkvraagstuk

Mijn grootste droom is om een inclusieve benadering voor vrouwen binnen de daklozen hulpverlening te bieden. Op het moment dat ik het onderwerp ‘vrouwelijke economisch daklozen’ bedacht, kwam ik erachter dat er nog geen onderzoek in Nederland naar is gedaan. Sterker nog, ik heb nog bij een vriendin die schrijver is gecheckt of ‘vrouwelijke economisch daklozen’ wel een juiste term is in de Nederlandse taal, of zou het ‘vrouwelijk economische daklozen’ zijn? Dit laat zien hoe weinig licht erop is geschenen. Ik kan toch niet de enige zijn die dit onderwerp bedenkt? Het verdiepen in het onderwerp bracht mij bij Cathelijne Akkermans die een artikel voor sociale vraagstukken heeft geschreven over vrouwelijke dakloosheid (Akkermans, 2020). Dit artikel en mijn ervaringen in de praktijk zijn het startpunt voor mijn onderzoek. Akkermans (2020) geeft weer dat vrouwen andere routes binnen dakloosheid nemen. Zij willen liever niet op straat slapen, komen niet in reguliere inloophuizen of in opvangplekken, deze plekken zijn onveilig voor vrouwen en dus mijden zij deze. Vrouwen verblijven eerder in hun netwerk, ho(s)tels, illegale onderhuur, slapen in een auto of gaan een (ongezonde) relatie aan. Oftewel, zij kiezen de route van economisch dakloosheid. En wat hier vaak mee gepaard is, is onzichtbaarheid. Deze groep is lastig te vangen want zij worden zelfredzaam geacht. Als maatschappelijk werker bij het Stedelijk Team Economisch Daklozen bij De Regenboog Groep heb ik wel zicht op hen.

Om een verandering teweeg te brengen en te vertellen hoe een inclusieve benadering kan worden gehanteerd, is het belangrijk om dit vanuit de ervaringsdeskundigen en dus de specialisten zelf te benoemen. Ik laat de vrouwen aan het woord. Zij weten immers het beste hoe zij in economisch dakloosheid zijn beland en wat er nodig is om hier uit te kunnen komen. Dit onderzoek zal een begin maken in het belichten van het perspectief van de vrouwelijke economisch dakloze.

Het Europees Parlement (EPOCH, 2024) had een bijeenkomst over vrouwelijke dakloosheid en er werden een aantal resultaten uit onderzoeken besproken. Wat vaak werd genoemd is de toename van dakloosheid onder vrouwen en het ontbreken van genderspecifieke benadering naar vrouwen. Vrouwen blijven vaak onzichtbaar in tellingen. 77% van vrouwelijke daklozen blijven bij familie en/of vrienden. Vrouwen krijgen vaak te maken met geweld. Er werd zelfs besproken dat de levensverwachting van dakloze vrouwen korter is dan mannen en op 43 jaar staat, 30 jaar lager dan vrouwen met een woning (1:37min) (EPOCH, 2024).

1.3.1 Macro

De overheid heeft de ambitie dat iedereen in 2030 een thuis heeft (Van Ooijen, 2022, p. 6):

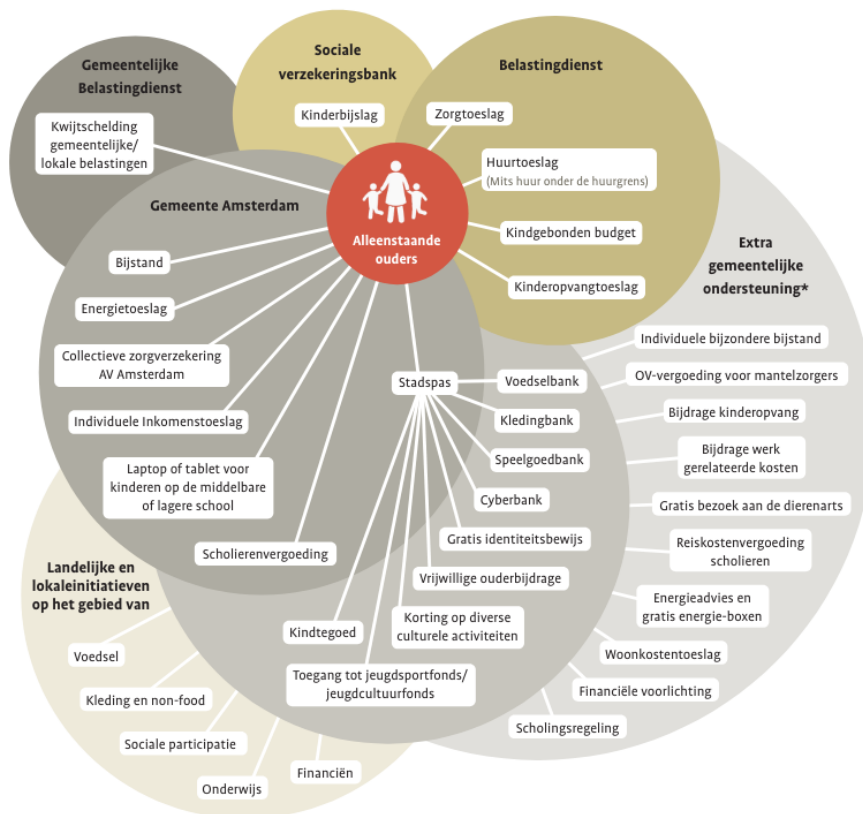
Door het ondertekenen van de Lissabon Verklaring heeft Nederland zich gecommitteerd aan de ambitie dakloosheid eind 2030 te beëindigen en o.a. te werken aan de volgende doelstellingen. De maatregelen in dit plan dragen aan deze doelstellingen bij:

1. Dakloze mensen slapen niet buiten door gebrek aan toegankelijke, veilige en passende opvang.
2. Niemand verblijft langer in een nood- of tussenvoorziening dan strikt noodzakelijk is voor een succesvolle doorstroom naar een duurzame stabiele huisvestingsoplossing.
3. Niemand wordt ontslagen uit een instelling (gevangenis, ziekenhuis, zorginstelling) zonder een aanbod van passende stabiele huisvesting, niet zijnde maatschappelijke opvang.
4. Huisuitzettingen worden zoveel mogelijk voorkomen en niemand wordt uitgezet zonder hulp voor een passende duurzame huisvestingsoplossing.
5. Niemand wordt gediscrimineerd vanwege zijn dakloosheidsstatus.

Een van de zes actielijnen in dit actieplan is: speciale aandacht voor bijzondere doelgroepen. Hiermee worden extra kwetsbare groepen zoals jongeren, LHBTIQ+’ers en EU-burgers bedoeld (Van Ooijen, 2022). Tussen mannen en vrouwen wordt geen onderscheid gemaakt. Het Centraal Bureau voor Statistiek (CBS) geeft wel een onderscheid in cijfers aan: namelijk dat ongeveer 20 procent van de daklozen in Nederland vrouwen zijn. Zij gebruiken hiervoor 3 bronnen en de rest is een schatting (CBS, 2024). Daarentegen geeft de ETHOS telling aan dat 30 procent van de daklozen vrouw is in Noordoost-Brabant (Wewerinke, 2023). Er is dus geen eenduidig beeld van de grootte van de groep dakloze vrouwen. In Nederland is amper onderzoek gedaan naar vrouwelijke daklozen, terwijl er wel degelijk andere routes zijn voor vrouwen (Akkermans, 2020). Over vrouwen die economisch dakloos zijn, is nog helemaal geen onderzoek gedaan: dit is een pioniersonderzoek.

1.3.2 Meso

Dakloosheid en armoede gaan vaak hand in hand. Ook in het sociaal werk voor economisch daklozen is dit meestal het geval, Anna Custers had het in haar collega over Armoedebeleid over de hoeveelheid regelingen waar een alleenstaande ouder in Amsterdam een beroep op kan doen (Van Gaalen, 2023):

De bovenstaande grafiek toont het aantal regelingen waarmee een alleenstaande economisch dakloze moeder te maken kan hebben. Elke regeling heeft een specifieke aanvraagprocedure en bijbehorende voorwaarden (zoals de specifieke aanlevering van documenten). Daarnaast zijn er verschillende voorzieningen voor (economisch) daklozen en voor statushouders in Amsterdam. Deze verscheidenheid aan regelingen en voorzieningen vraagt zowel om kennis als om tijdsinvestering.

De Regenboog Groep had kritiek op de cijfers van het CBS en hebben hun eigen cijfers gepubliceerd. Zij schatten in dat er in Amsterdam-Amstelland 17.000 daklozen zijn (Regenbooggroep, 2023). Als wij de ETHOS-telling volgen, dan zijn er dus 5.100 dakloze vrouwen in Amsterdam-Amstelland. Op 8 april 2025 vindt in Amsterdam een ETHOS-telling plaats, en de resultaten daarvan zullen na dit onderzoek gepubliceerd worden.

Zoals bij 1.2 Werkcontext al noemde, begeleiden de maatschappelijk werkers bij Stedelijk Team Economisch Daklozen (STED) momenteel ongeveer 420 mensen. Deze economisch daklozen kunnen rechtstreeks door de GGD worden aangemeld, via andere zorgpartijen of als zelfmelder. Door middel van een triage (screening op zelfredzaamheid) komen zij op de wachtlijst. Na ongeveer twee maanden worden zij van de wachtlijst gehaald en komen in de caseload van een maatschappelijk werker. Sommige mensen zijn al door onze collega's van

Tijdelijk Wonen in een tijdelijk wonen project geplaatst en een voorwaarde daarbij is dat zij ook gekoppeld worden aan een maatschappelijk werker. Andere mensen hebben geen (vaste) verblijfplek en zijn buitenslapers of slapen af en aan in hun netwerk of bijvoorbeeld in een auto.

Tijdelijk Wonen zijn woonprojecten waar economisch dakloze mensen maximaal een jaar kunnen wonen. Een voorbeeld hiervan is Tijdelijk Onder Dak waarin twee economisch dakloze mensen aan elkaar gekoppeld worden (mannen met mannen en vrouwen met vrouwen). Zij kunnen maximaal een jaar verblijven in een woning die door een woningcorporatie op de nominatie staat om gesloopt of gerenoveerd te worden. Tijdens deze periode worden zij aan een maatschappelijk werker gekoppeld en wordt er naar een duurzame woonplek gezocht (Regenboog, n.d.).

Daarnaast is er Nachtopvang in zelfbeheer (NOIZ) bij De Regenboog Groep. Dit zijn slaapplekken voor dakloze mensen die minimaal 20 uur per week (vrijwilligers)werk hebben. Zij kunnen drie maanden op een stretcher in een inloophuis of kantoor slapen (Slis, 2021). De mensen mogen vanaf 18:00 uur naar binnen en moeten om 9:00 uur weer naar buiten. Er is een NOIZ specifiek voor vrouwen: de Princehof, hier is plek voor 8 vrouwen.

Het Passantenhotel van HVO-Querido biedt ook slaapplekken voor vrouwelijke economisch daklozen; vrouwen krijgen daar een eenpersoonskamer. Daarnaast heeft De Regenboog Groep sinds de zomer 2024 een Tijdelijk Wonen project geopend, genaamd 'Buitenhof'. Hier zijn ongeveer 80 eenpersoonskamers en hier kunnen vrouwen ook maximaal een jaar verblijven.

1.3.3 Micro

Tijdens een hulpverleningstraject bij STED wordt momenteel weinig specifieke aandacht besteed aan de situatie van vrouwen. Toch maken vrouwen vaak andere keuzes dan mannen. Zo slaapt een vrouw bijvoorbeeld niet op een zaal met uitsluitend mannen en bezoeken zij ook minder vaak een inloophuis. Zoals hierboven beschreven, zijn er wel speciale verblijfplekken voor vrouwen ingericht. Er wordt dus anders met vrouwen omgegaan binnen de begeleiding, maar dit wordt niet expliciet benoemd.

Dit roept de vraag op: is er sprake van handelingsverlegenheid bij de maatschappelijk werkers van STED, ten opzichte van deze doelgroep of in de samenwerking met ketenpartners? En als dat zo is, hoe kan dit worden verbeterd?

2. Het onderzoek

2.1 Doelstellingen

Dit actieonderzoek brengt in kaart welke problemen specifiek bij vrouwelijke economisch daklozen voorkomen, door hen te interviewen in mijn praktijk bij STED van De Regenboog Groep. Het eerste doel is kennisverwerving: welke factoren spelen een rol in de route naar dakloosheid? Het is belangrijk om te onderzoeken of er overeenkomsten of juist duidelijke verschillen zijn tussen vrouwen onderling, en of dit aansluit bij de huidige hulp- en dienstverlening. Ik wil dus pionieren op dit onderwerp. Dit verbaast mij eigenlijk omdat er namelijk nog geen onderzoek is gedaan naar vrouwelijke economisch daklozen in Nederland. Met dit onderzoek ga ik data verzamelen, waaruit een analyse kan worden gemaakt van de ervaringen van de respondenten. Mijn uiteindelijke doel is om verandering te realiseren door adviezen te formuleren voor de hulpverlening. Ik verwacht niet dat er volledig nieuwe inzichten uit dit onderzoek naar voren komen, omdat veel sociaal werkers al over de nodige kennis en ervaring beschikken. Hopelijk kunnen er door een goede analyse echter verbanden worden gelegd die tot verbeteringen leiden.

Mijn doelstelling is dan ook om een kwalitatief goede dataverzameling op te zetten door data te verkrijgen van de doelgroep zelf: de vrouwelijke economisch daklozen die in de caseload van maatschappelijk werkers bij het Stedelijk Team Economisch Daklozen (STED) van De Regenboog Groep zitten.

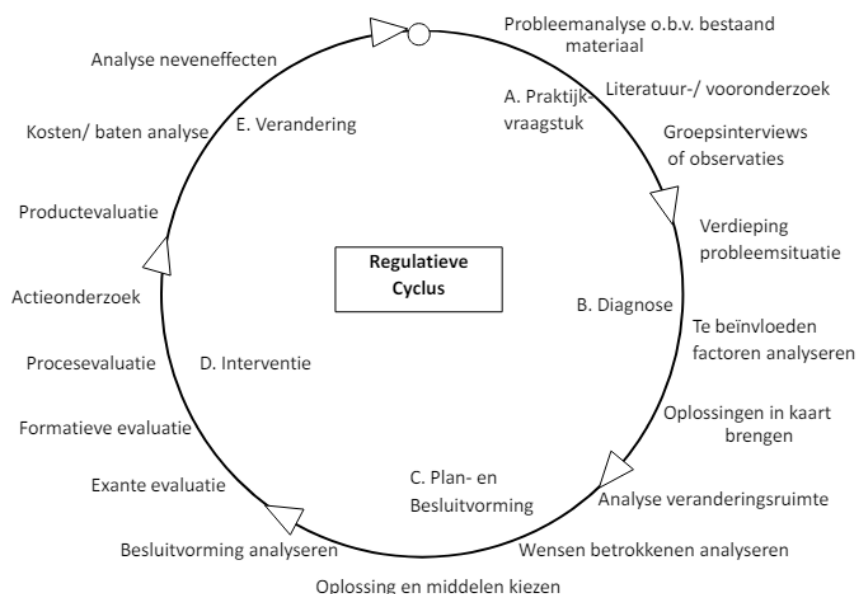
2.2 Onderzoeksvraag

Wat is de route naar economische dakloosheid van vrouwen in Amsterdam en hoe ervaren zij de hulpverlening?

2.3 Deelvragen

1. Wat zijn de persoonlijke achtergronden en levensverhalen van vrouwelijke economisch daklozen in Amsterdam?
2. Wat was hun route naar dakloosheid, inclusief belangrijke gebeurtenissen die hen op dit pad hebben gebracht?
3. Hoe ervaren vrouwelijke economisch daklozen hun dagelijks leven en de uitdagingen die gepaard gaan met hun situatie?
4. Op welke manier ervaren vrouwelijke economisch daklozen de hulpverlening en welke suggesties hebben zij voor het verbeteren van de hulpverlening?

2.4 Methode

(Boeije, 2005)

De nadruk in de ontwikkeling van het praktijkvraagstuk ligt vooral op de eerste twee fasen van de regulatieve cyclus voor praktijkontwikkeling, namelijk A. Praktijkvraagstuk en B. Diagnose. In de eerste fase, het praktijkvraagstuk, richt ik mij op het in kaart brengen van een onderwerp waarover nog weinig bekend is: de situatie van vrouwelijke economisch daklozen. Deze stap omvat het formuleren van een probleemanalyse, die het startpunt vormt voor mijn praktijkgericht onderzoek. Ik heb een literatuurstudie uitgevoerd om de bestaande kennis over vrouwelijke daklozen te verkennen. Dit proces verliep moeizaam vanwege de beperkte hoeveelheid relevante literatuur. Om tot een goede dataverzameling te komen, heb ik ervoor gekozen om diepte-interviews af te nemen onder vrouwelijke economisch daklozen in mijn praktijk.

De diagnosefase zal gericht zijn op het verzamelen van data door middel van interviews met tien vrouwen die economisch dakloos zijn. De uitkomsten van deze interviews vormen de basis voor dit onderzoek. Deze fase draagt bij aan het verdiepen van de probleemsituaties, het analyseren van de bevindingen en het in kaart brengen van mogelijke oplossingen. Hiermee wordt de probleemanalyse verder onderbouwd en specifiek gemaakt.

3. Wie zijn de vrouwelijke economisch daklozen?

“I would say I never choose to be homeless. I never dreamed to be homeless. One thing I find out now is: anybody can be homeless. It can go from one day to another one. So don't think everybody you see on the street is homeless because they're lazy” (Aisha, 27 november 2024)

3.1 Methode

De semi-gestructureerde interviews zijn uitgevoerd aan de hand van een topiclijst, hierop had ik een aantal vragen uitgewerkt die voor mijzelf een leidraad waren om de interviews te kunnen leiden en overeenkomstige topics kon bespreken. Mijn doel was dat ik daardoor data kreeg waaruit conclusies konden worden getrokken over deze doelgroep.

Om de interviews uit te voeren wilde ik een open en veilige omgeving creëren waarin de vrouwen open en eerlijk konden vertellen en ook veiligheid ervoeren op moment dat het interview voorbij was, er moesten geen persoonlijke grenzen overschreden worden. Van tevoren dacht ik dat ik hier meer woorden of acties aan moest geven, maar het bleek dat de vrouwen zich gelijk al veilig voelden. Dit kan ik verklaren doordat mijn naaste collega of ikzelf hun maatschappelijk werker zijn waardoor zij zich vertrouwd voelden bij mij. Ik bood hen ook verschillende locaties aan, mijn werkkantoor in Amsterdam Oost, online via Teams of bij hen thuis. Uiteindelijk heb ik 2 interviews online gevoerd, 2 bij iemand thuis en 6 op het kantoor in Oost.

Om genoeg diversiteit te krijgen heb ik mijn collega's benaderd of zij vrouwen in hun caseload hadden die open stonden voor een interview. De leeftijd van de vrouwen varieert tussen 32 en 73 en met verscheidenheid aan achtergrond/levensverhalen. Doordat ik zoveel mogelijk diversiteit wilde aanbrengen, heb ik tijdens de uitvoering van de interviews ervoor gekozen om tien vrouwen te interviewen. De interviews waren intensief om uit te voeren aangezien het een open houding van mij als onderzoeker vergde, soms werden interviews door omstandigheden verplaatst en mijn tijdsinvestering heb ik gestoken in diepgang, in kwalitatieve interviews.

3.1.1 Ethiek

Aanvankelijk verwachtte ik dat het lastig zou zijn om mijn rol als onderzoeker te positioneren, maar het bleek makkelijker te zijn dan ik had voorzien. Voornamelijk bij mijn eigen cliënten vreesde ik voor verwarring tussen de rollen van maatschappelijk werker en onderzoeker zijn, maar ik merkte een natuurlijk vertrouwen op waardoor de interviews heel open waren. Het afnemen van de interviews verliep onverwacht soepel, ik had mijn collega's tijdens een teamvergadering over mijn onderzoek ingelicht en gevraagd of zij in hun caseload vrouwen hadden die openstonden voor een interview. Ik stuurde hen informatie over het doel en werkwijze van mijn onderzoek en benaderde de instemmende vrouwen daarna zelf. Ik heb stilgestaan bij de ethische principes van informed consent en vertrouwelijkheid. De vrouwen gaven hun toestemming via een schriftelijk toestemmingsformulier (zie bijlage 2), waarbij ik voorafgaand aan het interview duidelijk uitlegde wat het onderzoek inhield en hoe hun privacy gewaarborgd zou worden. Het viel mij op dat de vrouwen geen vragen hadden en een vertrouwen uitten. Dit kan komen doordat ik maatschappelijk werker bij STED ben. Zij worden door mijn collega of door mij geholpen en ik heb als maatschappelijk werker dus ervaringskennis over economische dakloosheid. Daarnaast ben ik ook een vrouw en hierdoor kan ik mij goed identificeren over het vrouw-zijn. Hoewel mijn achtergrond als maatschappelijk werker en vrouw mogelijk het vertrouwen vergrootte, was ik mij ook bewust van het risico dat mijn ervaringen mijn interpretatie van de verhalen zou kunnen kleuren. Om dit te beperken, heb ik geprobeerd open en onbevooroordeeld te luisteren. Wellicht zou een buitenstaander, iemand die niet in het werkveld ervaring heeft en/of een man is, niet dezelfde openheid en vertrouwen hebben gekregen.

Ik ben mij gedurende het onderzoek bewust geweest van mijn dubbele rol als hulpverlener en onderzoeker, evenals van mijn genderrol. Dit bewustzijn heeft mij geholpen om nabijheid te tonen zonder de professionele afstand uit het oog te verliezen. Mijn streven was om de portretten die ik van de vrouwen heb gemaakt dichtbij de waarheid te laten liggen en ook dat ik hun privacy waarborg. Dat laatste was soms wel een afweging, 1 vrouw heeft benoemd dat haar data zo anoniem mogelijk behandeld moest worden. Bij deze respondent heb ik extra maatregelen genomen door persoonlijke details verder te anonimiseren en herkenbare context weg te laten. De andere vrouwen gaven aan minder tot geen moeite te hebben dat hun data herleidbaar was naar henzelf.

3.1.2 Deductieve analyse

Mijn interview guide is onderverdeeld in de volgende thema's: biografie, oorzaken en ervaringen (economisch) dakloosheid, genderdifferentiatie in (economisch) dakloosheid, ervaringen in hulpverlening en aanbevelingen voor de hulpverlening. Deze bullets komen overeen met mijn deelvragen, waardoor ik ondanks de open vragenstelling en onderzoek naar de verhalen en ervaringen van mijn doelgroep wel relevante data-uitkomsten heb.

3.1.3 Biografie horizontaal vergeleken

De biografie van de tien economisch dakloze vrouwen heb ik hieronder horizontaal vergeleken. De vrouwen hebben pseudoniemen gekregen en de diversiteit wordt in één opslag uitgebeeld:

Respondent:	Kim	Sarah	Denise	Emmy	Aisha	Samira	Grace	Francis	Carmen	Nour
Leeftijd:	38	43	73	59	37	32	42	39	50	34
Kinderen?	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Nee	Ja	Ja	Ja	Ja
Geboren in:	Nederland	Nederland	Suriname	Suriname	Nigeria	Marokko	Ghana	Ghana	Aruba	Tunesië

3.2 Wat zijn de persoonlijke achtergronden en levensverhalen van vrouwelijke economisch daklozen in Amsterdam?

Hieronder vat ik een deel van de levensverhalen van de 10 vrouwen samen in het licht van het onderzoek. De vrouwen zijn gepseudonimiseerd om hun privacy te waarborgen. Op volgorde van interviews worden hun verhalen hieronder samengevat.

Kim begint haar levensverhaal met dat zij door een familielid seksueel is misbruikt. Zij ging in militaire dienst en kreeg te maken met drugs en alcoholmisbruik. Zij is zelf gestopt en tijdens haar nuchtere periode heeft ze haar partner ontmoet. Samen hebben zij twee kinderen gekregen, maar na een terugval is Kim drie jaar lichamelijk verslaafd geweest. In de verslavingsperiode zijn haar kinderen uithuisgeplaatst en wonen bij haar (inmiddels) ex-partner. Zij is een afkicktraject aangegaan en na herstel was er geen woning en hierdoor raakte Kim economisch dakloos.

Sarah is in haar jeugd door familieleden seksueel misbruikt. Zij beschrijft zichzelf als een harde werker en heeft een eigen onderneming gehad. Sarah is getrouwd geweest met haar ex-partner en zij hebben twee kinderen gekregen. Na 20 jaar zijn zij gescheiden en Sarah ontdekte dat zij ook gevoelens voor vrouwen had. Zij heeft een relatie met een vrouw gekregen en zij zijn gaan samenwonen. Ondertussen werkte zij nog zelfstandig als gastouder

in het huis van haar ex in Den Haag. Door de vele uren en haar reistijd belandde Sarah in een burn-out. Er werd een hersentumor bij haar kind ontdekt en na behandelingen is die hersteld. Sarah was af en toe aan het werk en na ongeveer anderhalf jaar ging zij in de ziektewet. Terwijl zij net in de ziektewet zat, verbrak haar relatie en werd zij economisch dakloos.

Denise is geboren in Suriname en doordat zij door familieleden seksueel is misbruikt, besloot zij haar oma's huis op haar 17^e te ontvluchten. Bij haar toenmalige partner trok Denise in en ze heeft met hem een kind gekregen. Toen haar kind een jaar was, heeft zij haar partner verlaten. Zij kreeg nog een kind en een vriendin nodigde haar in Nederland uit en Denise is naar Nederland vertrokken. Zij is wederom seksueel misbruikt, ditmaal door de broer van de vriendin waar zij verbleef. Denise ging daar weg, vond een onderhuurwoning en haalde haar kinderen naar Nederland. De onderverhuurder was alcoholist. Denise zocht hulp bij de gemeente en kreeg een eigen woning. Zij kreeg een relatie met een partner, die achteraf gezien HIV had. Zij heeft daardoor HIV gekregen en doordat mensen in de omgeving dit te weten zijn gekomen is zij bij haar zus in een andere stad gaan wonen. Haar kinderen kozen ervoor om in de woning te blijven wonen. Denise ging weer naar Suriname en is als HIV-medewerker aan de slag gegaan bij organisaties. Zij is korter dan een jaar geleden teruggekeerd naar Nederland voor financiële redenen en voor de juiste medicatie. Sinds haar terugkeer is Denise economisch dakloos.

Emmy is geboren in Suriname en had een dochter samen met haar destijds partner. Rond haar 20^e ontmoette zij een andere partner waarmee zij haar tweede kind heeft gekregen en is door de partner, met haar jongste kind, naar Nederland gehaald. Deze partner bleek getrouwd te zijn en Emmy kon daar niet wonen. Haar kind woonde wel bij zijn vader en heeft er nare ervaringen aan over gehouden, zoals huiselijk geweld en buitensluiting. Haar oudste kind, haar dochter, is in Suriname door haar vader verkracht. Emmy heeft haar naar Nederland gehaald met geld waarvoor zij haar lichaam heeft moeten gebruiken. Emmy is bij verschillende mensen in huis gaan werken, waar zij dan ook kon verblijven. Haar dochter heeft vier kinderen en heeft een alcoholverslaving. Toen jeugdzorg in het spel kwam, heeft Emmy de zorg voor de jongste twee kleinkinderen gedragen en daardoor heeft zij haar Nederlandse nationaliteit twee jaar geleden kunnen krijgen. Een jaar geleden ontmoette zij een partner waar zij een goede relatie mee opbouwde. Met hem ging zij op vakantie naar Suriname en daar is hij plotseling overleden. Emmy is sinds haar twintigste (economisch) dakloos.

Aisha is geboren in Nigeria en heeft daar haar partner ontmoet. Zij verhuisde naar Amsterdam met hun kind en haar partner woonde in Nigeria en het Verenigd Koninkrijk. Hij kwam af en toe naar Amsterdam en zij hadden vaak ruzie. Hij sloeg haar, zij belde de politie en Aisha werd meegenomen. Er ontstond een vechtscheiding en de ex-partner heeft de woning gekregen, hun kind bleef bij hem wonen. Aisha besloot om weer te gaan studeren om de Nederlandse wet te begrijpen aangezien zij zich onjuist behandeld en gediscrimineerd voelde vanwege het verloop van omstandigheden rondom haar scheiding. Aisha is na haar scheiding economisch dakloos geraakt.

Samira is op haar 26^e vanuit Marokko naar Nederland gekomen. Voor haar huwelijk verhuisde zij, haar was verteld dat haar man na 6 maanden via een urgentie een woning kreeg. In Nederland bleek zij de tweekamerwoning te moeten delen met 4 andere familieleden van haar man. Twee familieleden veroorzaakten veel overlast en dit creëerde een onveilige situatie. De urgentie bleek al aan haar man te zijn vergeven voor de huidige woning, er werd geen nieuwe afgegeven. Samira is uiteindelijk na veel spanningen de woning ontzegt door een familielid waardoor zij economisch dakloos werd.

Grace is geboren in Ghana en tijdens een vakantie in Nederland had zij haar ex-partner, door een Ghanees community programma, ontmoet. Zij besloot te blijven en uiteindelijk haar kind naar Nederland te halen. In de Ghanese cultuur is de man de leider: “When man speaks, woman cannot talk. That is how our community looks like. You have to keep quiet ‘Sit down!’ You have to sit”.

Grace mocht van haar partner geen contacten met andere mensen hebben, ze werkte en moest dan direct naar huis. Ze was bang om het huis uitgezet te worden als zij niet gehoorzaamde. Na zes jaar kwam de woningcorporatie vanwege een overlastmelding langs, haar partner had inmiddels een andere relatie en was er telkens niet wanneer de corporatie langskwam. Uiteindelijk hebben zij de woning hierdoor verloren, waardoor mevrouw als economisch dakloze op straat belandde.

Francis is geboren in Ghana en door de slechte economie besloot zij om naar Nederland te verhuizen. Door zwart geld te verdienen als schoonmaakster kwam zij rond en zij kon via de Ghanese gemeenschap woningen onderhuren. Francis ontmoette een partner en werd zwanger. Hij bleek getrouwd te zijn en wilde alleen voor de Nederlandse nationaliteit tekenen voor haar kind, niet voor haar. Door de nationaliteit van haar kind heeft zij uiteindelijk de

Nederlandse nationaliteit kunnen krijgen. Francis heeft ook twee kinderen in Ghana en zij komen in Februari naar Nederland. Samen zijn zij economisch dakloos.

Carmen is op Aruba geboren en op haar 16^e naar Amsterdam verhuisd. Zij is seksueel misbruikt door een familielid en door een ander familielid is zij lichamelijk mishandeld. Op haar 19^e heeft Carmen haar ex-partner ontmoet en zij hebben een kind gekregen. Haar ex-partner mishandelde haar en zij verbleef periodes in Blijf van mijn lijf huizen of ging weer terug naar haar ex-partner. Tot haar kind ongeveer 4 jaar was en door ex-partner werd ontvoerd. Zij stopte de relatie en ging alleen door. Carmen en haar oudste kind zijn ongeneeslijk ziek. Na vier jaar ontmoette zij een nieuwe partner waar zij een relatie van 19 jaar mee heeft gehad. Carmen heeft samen met hem een kind gekregen. Zij hebben ongeveer 5 jaar samengewoond. Dit wilde Carmen alleen als er een samenlevingscontract kwam, het contract is er nooit gekomen. Zij hebben een achterdochtige relatie ontwikkeld. “Mijn rugzak is gewoon, nee het is gewoon een hutkoffer, is gewoon veel te veel” Mevrouw heeft sinds de zomer haar relatie beëindigd en is sindsdien economisch dakloos.

Nour is in Tunesië geboren en op haar 21^e naar Nederland gekomen om te trouwen. Zij was 10 jaar getrouwd met haar ex-partner en zij hebben twee kinderen. Zij wilde scheiden, dit werd een vechtscheiding: “Een Arabische man heeft een soort van eer, dus hij kan er niet tegen dat een vrouw een scheiding aanvraagt of dat ze zo een beslissing kan nemen”. Nour kon bij een collega wonen waar zij uiteindelijk een relatie mee kreeg, na anderhalf jaar had hij een ander en moest zij vertrekken. Nour werd economisch dakloos.

Patronen en factoren

Veel van de vrouwen in dit verhaal hebben op jonge leeftijd te maken gehad met seksueel misbruik. Dit heeft invloed gehad op hun keuzes en levenspad, wat het vinden van stabiliteit bemoeilijkte. Denise en Emmy hebben hun geboorteland verlaten op zoek naar een beter leven, en Kim is verslaafd geraakt.

Verbaal of fysiek gewelddadig gedrag komt ook meerdere keren terug in de verhalen van de vrouwen. Geweld in relaties, vaak van partners die geen steun boden, heeft hen gedwongen te verhuizen, wat hen hun huisvesting kostte en uiteindelijk leidde tot dakloosheid. Vrouwen zoals Aisha en Grace hebben ook te maken gehad met discriminatie en cultuurgebonden restricties, waardoor zij afhankelijk werden van anderen en zich kwetsbaar opstelden voor uitbuiting, wat hen nog verder in de problemen bracht.

3.3 Wat was hun route naar dakloosheid, inclusief belangrijke gebeurtenissen die hen op dit pad hebben gebracht?

De vrouwen die ik heb geïnterviewd worden getypeerd als economisch dakloos. Dit houdt in dat ze zelfredzaam worden geacht en niet via maatschappelijke opvang (MO) een plek krijgen. Zij zijn zelfvoorzienend en moeten zelf voor woonruimte zorgen. Alle vrouwen hebben in hun netwerk ondergehuurd, bij kennissen, vrienden, familieleden, collega's of in ruil voor arbeid. Ik heb een aantal verhalen uitgelicht die het meest passen bij de deelvraag en ik sluit af met een beschouwing van alle verhalen.

3.3.1 Emmy

Rond haar twintigste is Emmy naar Nederland gegaan, inmiddels is zij 59 en zij heeft nog nooit een zelfstandige woning gehad. Eerst verbleef zij bij haar partner en daarna in haar netwerk, ze besloot bij mensen te gaan werken om wat geld te verdienen: “Daar gingen ze mij, weetje, als een slaaf behandelen... van je moet dit doen en dat doen. Ik heb geen papieren, ik was illegaal en dan gingen ze je als slaaf behandelen”.

Emmy vertelde dat ze dit na jaren niet meer trok, ze zag het leven niet meer zitten en wilde een zelfmoordpoging doen. Ze bleef tegen zichzelf zeggen dat ze een sterke vrouw was en hierdoor kon zij verder. Ze werkte bij een man in huis als huishulp en doordat ze daar goed verdiende kon zij een woning onderhuren. 10 jaar later ontmoette zij een partner waar zij een goede relatie mee opbouwde en mee ging samenwonen. Na drie maanden moest hij naar de gevangenis en kwam Emmy weer op straat. Ze vond weer een plek waar ze kon werken en wonen, maar de man waar zij voor werkte draaide door en Emmy moest van tweehoog springen om te ontsnappen.

Wat Emmy het meeste aangrijpt zijn de ervaringen van haar kinderen, ze zei: “Mijn moeder heeft mij ook niet zo opgevoed. Maar ik wilde een beter leven hier in Nederland, maar het is niet goed afgelopen”

3.3.2 Aisha

De rechter sprak tijdens de Coronapandemie uit dat de woning naar de ex-partner van Aisha ging, waardoor Aisha haar woonplek verloor. Zij kreeg geen urgentie en sliep van bank naar bank in haar netwerk. Aisha besloot terug naar school te gaan en rechten te studeren.

“I was just sleeping couch to couch, going to school, trying to see my son. It was like a Mission Impossible nightmare”

Aisha ging vijf jaar zo door en vertelde dat tijdens haar master het teveel voor haar werd: “I

just couldn't do it anymore because I was thinking what purpose I was suicidal. I was having mental breakdowns”. Ze klopte aan bij de Nigeriaanse ambassade waar een community is voor Nigeriaanse vrouwen. De community verwees haar naar een dokter waardoor zij in passende therapie kon gaan voor haar ervaringen.

3.3.4 Nour

Nadat Nour bij haar partner weg moest, trok zij in bij een collega. Nour en haar collega werden verliefd en kregen een relatie, ondertussen had zij geen goede verstandhouding met haar ex. Hij vertelde verhalen die niet juist waren over Nour aan haar familie en haar kinderen. Nour koos ervoor om tijdens de scheiding niets te eisen, niet het huis of spullen uit het huis. Na de scheiding wist zij niet dat zij direct situatiepunten of een urgentie kon aanvragen in Amsterdam, haar advocaat en haar ex hadden haar dit niet verteld. Zij woonde samen met haar partner (collega) en om de week kwamen haar kinderen bij hen, ze zat daar goed. Na anderhalf jaar ging haar partner vreemd en hij wilde dat Nour de woning zo snel mogelijk verliet zodat hij samen met zijn nieuwe vriendin kon gaan wonen. Binnen een maand had zij een onderhuurstudio gevonden, maar na 9 maanden vertelde de eigenaar dat hij de woning nodig had omdat hij ging trouwen. Nour kon bij haar nieuwe vriend in Rotterdam intrekken, de relatie was nog pril maar door haar huisvestingsprobleem zag zij geen andere keuze. “Die vriend begon een beetje gebruik van mij te maken. Hij begon mij een beetje lastig te vallen en hij vraagt of wij seks gaan hebben of ‘ga gewoon ergens anders heen’”. Ze was ondertussen nog aan het zoeken en vond een kamer in Amstelveen, de verhuurder had de hele tijd harde muziek aan waardoor Nour geen rust kon vinden of thuis kon werken. Ze werd heel down en kon zich niet concentreren: “Sinds Amstelveen heb ik eigenlijk mij ziek gemeld bij werk, want ik kon het gewoon niet meer. Het werd gewoon te zwaar voor mij... dus ben ik naar de huisarts gegaan... Ik moet niet doorgaan draaien nu. Ik moet wel wat hulp nu, met iemand kunnen praten. Wat ik kan doen?”

Nour kon bij een andere vriend terecht in Rotterdam totdat zij bij De Regenboog Groep een tijdelijke woning kreeg.

3.3.5 Patronen en factoren

Een belangrijk patroon is het misbruik van macht en manipulatie door anderen. Vrouwen zoals Grace en Nour vertelden over situaties waarin hun partners hen onderdrukten, waardoor ze afhankelijk werden van hen en hun vrijheid werd ingeperkt. Dit leidde tot situaties waarin ze zowel emotioneel als financieel werden misbruikt. Grace beschreef haar relatie als een

vorm van slavernij, waarin ze geen tijd voor zichzelf had en volledig werd gecontroleerd door haar partner: “So it's like it's like slavery again. I don't have time for myself for nothing. It's only work, home, work, home. That is all I was doing. That for almost six years, it's not easy. You don't see anybody. You don't talk to anybody. Only me and my partner”.

Daarnaast komt in meerdere verhalen het misbruik van financiële middelen naar voren. Denise werd door haar eigen kind financieel uitgebuit, terwijl Emmy te maken kreeg met het niet teruggeven van waardevolle bezittingen door een familielid. Nour werd gedwongen seksuele handelingen te verrichten om in haar woning te kunnen blijven.

Naast het fysieke en emotionele misbruik, komen er in de verhalen ook mentale gezondheidsproblemen naar voren. De vrouwen vertelden vaak over depressieve gevoelens, zelfmoordgedachten en het gevoel van hopeloosheid. Samira beschreef haar suïcidale gedachten: “Ik was vroeger... ik ben twee keer naar het water gegaan. Ik wil echt in water vallen... Ik heb niemand hier, geen ouders, geen familie”.

Emmy, Aisha en Grace bespreken soortgelijke gevoelens van mentale uitputting en wanhoop deelden. Francis beschrijft hoe het was om zwanger te zijn tijdens een periode van dakloosheid: “But imagine if it's just you. In the beginning, when I was pregnant by myself, it was depressing. It was one of the most difficult moments and then I have the full cost study of the child”.

Al deze ervaringen wijzen op de onderliggende belemmerende factoren in de ervaringen van de vrouwen tijdens hun periode van economische dakloosheid. Ze worden niet alleen geconfronteerd met de fysieke uitdaging van het verliezen van huisvesting, maar ook met psychologisch en emotioneel misbruik, wat hun vermogen om uit de vicieuze cirkel van dakloosheid te ontsnappen verder bemoeilijkt.

“I don't even see that some car was coming and I would just be passing... My mind was... I don't know the word to use for that space. Maybe you would've found me there. The psychiatrist home, because it was terrible moment for me, yes.” (Grace, 4 december 2024)

3.4 Hoe ervaren vrouwelijke economisch daklozen hun dagelijks leven en de uitdagingen die gepaard gaan met hun situatie?

Ook bij deze deelvraag worden drie verhalen van vrouwen uitgelicht, hun verhalen beschrijven hoe hun dagelijks leven is als vrouw in de periode van economische dakloosheid. In de beschouwing komt de analyse van alle interviews naar voren.

3.4.1. Sarah

Via De Regenboog Groep heeft Sarah een tijdelijke woning, dit betekent dat zij in ieder geval 9 maanden tot maximaal een jaar daar kan wonen. Zij vertelde hoe blij zij was op moment dat ze de woning in trok “Ik ben zo dankbaar dat ik nu eens wakker ben geworden in een huis, een dak boven mijn hoofd, gewoon onder een warm dekbed. Ik weet dat ik zo meteen gewoon kan gaan douchen onder een warme douche”.

Omdat Sarah nu een woning had, kon zij haar traject bij een psycholoog starten. Dit stond op pauze omdat zij geen stabiele situatie had. Naast haar mentale klachten had zij ook lichamelijke klachten, zij had een slijmbeursontsteking in haar schouder en is geopereerd aan haar elleboog aan de andere arm. Sarah zat door een burn-out nog in de ziektewet en hierdoor begonnen haar financiële problemen, haar schulden kon zij niet meer oplossen en zij heeft via De Regenboog Groep schuldhelpverlening gekregen.

“Ik vind het heel moeilijk om nu ineens afhankelijk te zijn van verschillende instanties. Ik, Ik heb nu een tijdelijke woning. Ja, het geeft mij even nu een rustmoment het, het geeft me wat meer balans nu”

3.4.2 Grace

Op het moment dat Grace haar woning moest verlaten, kwam zij bij De Regenboog Groep. Ze had een tas bij zich en had geen plek om te slapen “That moment was really hectic, sad moment, and I mean it looked like the world has come to an end. And whenever I opened my mouth. I'm just crying, I boy, I cannot even talk. Just crying, just crying. I cannot even talk”.

Aangezien Grace minimaal 20 uur werkte, kon zij terecht bij Nachtopvang in Zelfbeheer (NOIZ), de vrouwen-NOIZ bij De Regenboog Groep is in Inloophuis Princehof. Vrouwen kunnen rond 18:00 uur naar binnen, zij slapen op een matras in de kantoren waar overdag maatschappelijk werkers werken of slapen in de gebruikersruimte. Rond 9:00 uur moeten zij weer naar buiten. Grace vertelde dat zij blij was dat zij ergens kon slapen, maar ook hoe het

voor haar was:

“Because there of course I was sleeping on the floor and we were using common bathroom. And sometimes you want to go to work and somebody is blocking you from the time that you have to bath and prepare and go... So in the morning shifts, I close at 15:00, middle shift I close at 18:00. If I'm in the evening shift, I close at 23:00, so when I'm in the morning shift and Princehof have not opened the door. I have to walk around central... walking around till evening before I can go and sleep, which was really hard time for me. And early morning like 6 I have to wake up and go to work so you could see the kind of hassle I was going through”. Daarnaast legde Grace uit dat het ook duur is om economisch dakloos te zijn, bijvoorbeeld doordat je niet vaak ergens kunt koken, of boodschappen kunt bewaren. Hierdoor is iemand genoodzaakt om elke dag maaltijden te kopen.

Tijdens de NOIZ-periode kreeg Grace een tijdelijke woonruimte bij de Buitenhof. Dit is een tijdelijk passantenverblijf van De Regenboog Groep waar mensen maximaal een jaar kunnen verblijven. Grace is blij met deze plek, zij heeft alles voor zichzelf, kan er koken. Alleen is het tijdelijk en zij kan haar kind uit Ghana niet bij haar laten wonen.

3.4.3 Francis

Francis beschrijft hoe lastig het is om aan een woning te komen. In Amsterdam hebben mensen ‘binding’ nodig om aanspraak te maken op maatschappelijke opvang of op een urgentie via de gemeente. Vaak houdt dit in dat een persoon vier jaar onafgebroken in de gemeente moet zijn ingeschreven. Doordat Francis een periode ongedocumenteerd was en geen inschrijfadres had, kan zij nu geen aanspraak maken op bijvoorbeeld urgentie: “I've been in Amsterdam, but I have to prove that. And how do I prove that I've been in Amsterdam for over six years... you don't have an address and I am actually in need of a house. I can't get it because I can't prove, which sometimes doesn't help because I'm actually in need”.

Francis vertelde dat toen zij onderhuurde zij gewend was geraakt om altijd in één kamer te zijn: “Yeah, you basically have to be in your room all the time.

You can't sit at the hall, so even you do your food, you have to come to the room and eat. It's like all the time. So for for years now, I've gotten used to sitting on my bed”.

Nu verblijft zij met haar kind in een noodopvang en dit is ook één kamer. In februari 2025 komen haar twee kinderen uit Ghana naar Nederland, dan zijn zij met vier personen. Francis

reageert op allerlei woningen buiten Amsterdam en zij had een keer een woning aangeboden gekregen. Doordat haar twee kinderen nog niet in Nederland waren, werd haar de woning geweigerd aangezien zij op dat moment niet een gezin met vier personen in Nederland was. “I went to look at the house and then they said, ‘oh, we can't give the house to you because it's based on a house of three people and your kids are not here. So we can't give you the house’. So and even my social worker called them to tell them my situation, that my kids are actually coming in, but they still said no”.

3.4.4 Patronen en factoren

Tijdens de periode van dakloosheid is het hebben van geen eigen woning traumatisch. De vrouwen hunkeren naar een eigen plek, een ruimte waar zij de sleutel van hebben en voor onbepaalde tijd mogen blijven. Alle vrouwen hebben verteld hoe zij zich moesten aanpassen wanneer zij in hun netwerk verbleven of in onderhuur bij iemand waren. Ervaringen zoals dat zij niet hun was mochten doen, geen geluid mochten maken, eten van hen werd opgegeten, zij een avondklok meekregen waarop zij binnen moesten zijn.

Emmy beschreef hoe het is om in een berghok te verblijven: “Ik stond gewoon vanmorgen op om 3 uur in de nacht, geen warmte. Ik moet dadelijk gaan werken, maar ik sta op en ik denk wel, als het allemaal goed mag komen. Ik kon niet meer in slaap vallen. Ik ga zitten denken ‘in 9 jaar tijd weer zoveel dingen kwijtgeraakt’”.

Sommige kinderen van vrouwelijke economisch daklozen kunnen niet bij hun moeder verblijven: “Dus sindsdien ben ik gewoon dakloos en sindsdien ben ik elke keer ergens anders. En dan ook die kinderen meesleuren. Dat was gewoon niet fijn voor hen, zij willen ook graag bij mij blijven. Maar zo moeilijk is het ook om te zeggen: Nee, je moet naar je vader, moeilijk voor mij en moeilijk voor hen”. (Nour, 17 december 2024)

“I think I was just sleeping couch to couch, going to school, trying to see my son. It was like a Mission Impossible nightmare”. (Aisha, 27 november 2024)

De kinderen van Francis blijven wel bij haar: “I'm in need of a house! I'm in need because I have. I have one kid here. My two kids are coming in in February. Yeah, my two kids are coming in February and unfortunately I have to live in this room with them”.

Economische dakloosheid wordt getekend door korte verblijven binnen eigen netwerk, onderhuren van kamers/woningen, tijdelijk woonprojecten van instanties (zoals De

Regenboog Groep) of het (vroegtijdig) samenwonen met een partner. Deze opties worden beleefd als afhankelijke en onzekere mogelijkheden. Meerdere vrouwen beschrijven hoe hun is verteld dat zij binnen een korte tijdsperiode een plek moesten verlaten. Zes van de tien vrouwen verblijven op het moment van het interview in een tijdelijk woonproject van De Regenboog Groep, hier kunnen zij 6 tot 12 maanden verblijven. Voor sommige nadert het einde van de woonduur en zij beschrijven dit als enorm stressvol.

Drie vrouwen hebben bewuste keuzes gemaakt om te studeren. Aisha heeft een bachelor en 2 masters gevolgd omdat zij het rechtssysteem in Nederland wilde gaan begrijpen. Om sneller in aanmerking te komen voor een woning heeft Kim een studie gevolgd als verzorgende IG, zij heeft nu beroepenvoorrang gekregen van de gemeente voor een woning in Amsterdam. Carmen is gaan studeren om goedkopere kinderopvang te kunnen krijgen voor haar kind.

Samenvattend laat dit zien dat economische dakloosheid voor deze vrouwen niet alleen om het ontbreken van een woning gaat, maar dat het ook hen psychisch en emotioneel zwaar belast. De tijdelijke oplossingen die ze vinden bieden geen echte stabiliteit. Er is dringend behoefte aan structurele veranderingen in het beleid rondom huisvesting en ondersteuning voor deze groep.

3.5 Op welke manier ervaren vrouwelijke economisch daklozen de hulpverlening en welke suggesties hebben zij voor het verbeteren van de hulpverlening?

De geïnterviewde vrouwen hebben de vraag gekregen of zij verschil zagen tussen mannen en vrouwen in dakloosheid. Vanuit hun eigen ervaring wilde ik kijken of er overeenkomsten waren in de perceptie of in de benadering naar vrouwelijke economisch daklozen.

3.5.1 Genderdifferentiatie

Kwetsbaarheid

Zes vrouwen benoemen dat zij als vrouw anders worden gezien dan mannen. Zij zijn bewust van hun lichaam en dat hun lichaam kan worden ingezet als betaalmiddel voor een woning of een slaapplek. Hierdoor zal een vrouw niet snel op straat of op een gemengde kamer in een (winter)opvang of een hostel gaan slapen, ze zijn bang dat zij seksueel misbruikt zullen gaan worden.

“Vrouwen worden misbruikt als ze dakloos zijn, want mannen en hun natuur zien de vrouw als een zwakke persoon”. (Nour, 17 december 2024)

“Ik ben niet gauw bang, ik ben ook niet gauw geïntimideerd. Maar ik kan me voorstellen dat je die keuzes als vrouw minder snel maakt, in een gemengd hostel zitten. Altijd als vrouw zijnde moet je rekening houden met dat je vrouw bent”. (Kim, 4 november 2024)

Carmen werd bij de gemeente geadviseerd om op te passen op straat:

“En toen dacht ik, dus dat heeft waarschijnlijk mee te maken van, doe geen gekke dingen, doe geen drugs, geen prostitutie en met niemand meegaan, dan ben je verder van huis. Dus zij meende dat wel heel erg goed, dus ik denk in die zin dat als een vrouw op straat komt te staan. Dat dat wel gevaarlijker is dan dat een man op straat komt te staan”.

Sommige vrouwen hebben in een afhankelijke relaties gezeten. Grace vertelde dat zij als Ghanese vrouw afhankelijk was van haar partner en uiteindelijk haar woonplek verloor. Daarnaast vertelde Aisha ook hoe zij in Nederland kwam en de weg door het systeem niet goed wist: “Think about me when my ex makes me so dependent that I didn't know how... I have to fight and I didn't know... And that's insecure. Like for women is that when we give, we just give everything. You get also like emotionally bankrupt”. (Aisha, 27 november 2024)

Kracht

Vier vrouwen vertellen dat economisch dakloze vrouwen sterk zijn. Ze maken veel mee en daardoor zijn zij krachtig.

“Wij kunnen echt strijden, mannen zijn... ze gaan wel meteen opgeven. Nee wij niet, wij blijven echt doorgaan tot het echt niet meer kan. Maar dan toch proberen wij ook, er is wel ergens een oplossing en dat is wel erg of we gaan gewoon door”. (Nour, 17 december 2024)

“Omdat wij vrouwen denk ik, en dan kijk ik even naar mezelf, wij zijn toch best wel bikkels als in de zin van weet je, we willen ons niet laten kennen. Want wij, laat ik even over mezelf praten, ik heb altijd gedacht: ik ben degene die er gewoon moet zorgen dat alles reilt en zeilt binnen een huishouden, binnen het gezin”. (Sarah, 7 november 2024)

Drie vrouwen benoemen dat vrouwen eerder worden geholpen dan mannen, dit geldt voornamelijk voor vrouwen met kinderen volgens hen.

3.5.2 Positieve aspecten hulpverlening

Alle tien geïnterviewde vrouwen hebben zelf geprobeerd hulp te zoeken, dit hebben zij gedaan door (meerdere malen) naar de gemeente te gaan, het buurtteam of de huisarts. Hierdoor lijkt de toegang goed te zijn, maar dit zijn vrouwen die allemaal een maatschappelijk werktraject volgen en dus uiteindelijk bij De Regenboog Groep terecht zijn gekomen. Hieronder worden hun ervaringen behandeld.

Vier vrouwen benoemen dat zij een plezierige ervaring met de gemeente hebben gehad, onder andere bij het daklozenloket aan de Jan van Galenstraat. Doordat zij een adres en uitkering daar hebben gekregen en/of zijn doorgestuurd naar De Regenboog Groep.

Twee vrouwen waren bij een buurtteam binnengestapt en dit was een positieve ervaring voor hen aangezien zij werden geholpen en gewezen op hulp van de gemeente en van De Regenboog Groep.

Aisha heeft hulp ontvangen van de Nigeriaanse community via de ambassade. Zij hebben haar naar een dokter gestuurd en daardoor is zij bij een psycholoog gekomen. Ook is zij via de community bij de gemeente en uiteindelijk bij De Regenboog Groep terecht gekomen.

De huisarts heeft Nour doorverwezen naar De Regenboog Groep. Dit heeft zij als prettig ervaren omdat er naar haar werd geluisterd en naar passende oplossingen werd gekeken.

De Regenboog Groep wordt door alle vrouwen als een positieve ervaring benoemd, met name de hulp van maatschappelijk werkers. Door het persoonlijk aansturen, het begeleiden in contact met andere organisaties, het lezen van brieven, helpen naar een tijdelijke woning en het bedenken van oplossingen voor persoonlijke problemen, zijn deze vrouwen positief te spreken over De Regenboog Groep.

3.5.3 Negatieve aspecten hulpverlening

Gemeente

Vier vrouwen hebben een negatieve ervaring gehad met de gemeente, bij het daklozenloket aan de Jan van Galenstraat. Dit is het daklozenloket waar mensen zich kunnen melden voor een inschrijfadres, uitkering, vragen naar een urgentie of kunnen worden gescreeend voor een plek in een maatschappelijke opvang. De bejegening werd niet als prettig beschouwd, Denise omschreef dat er veel camera's en politie aanwezig waren wat een bepaalde sfeer creëert. Kim, Denise, Aisha en Nour benoemen zich afgescheept te voelen en als een nummer te zijn behandeld. Zij vertellen over de 'van kastje naar de muur' ervaring: ze zijn zelfredzaam doordat zij geen geestelijke of drugsproblematiek hebben en hierdoor werden zij weggestuurd zonder informatie of zich begrepen te hebben gevoeld. Francis was door haar netwerk geadviseerd om hulpeloos bij de gemeente aan te komen, het liefst huilend, want dan werd zij volgens hen eerder geholpen.

“Ik was best wel die dag teleurgesteld, want ik voelde dat ik vond dat ze me even zo hadden afgescheept, niet veel uitleg hadden gegeven”. (Denise, 26 november 2024)

“Voor heftige situatie is er alles mogelijk. Maar voor normale situaties, die net niet huur kan vinden of een woning vinden en huur betalen, voor hen is er geen oplossing”. (Nour, 17 december 2024)

Jeugdzorg

Kim, Emmy en Aisha hebben een negatieve ervaring gehad met jeugdzorg. Aisha vertelt hoe zij gediscrimineerd werd:

"If you're married to a Dutch person and you're like a colored person, or you're not Dutch. This happened in the system. It happens. You always lose the kid".

Kim en Aisha benoemden dat de medewerkers van Jeugdzorg erg jong waren. Zij betwijfelen of jonge medewerkers goede keuzes kunnen maken over de kinderen en voor de ouders,

“Ik vind het systeem toch eigenlijk best wel best wel negatief. Ik heb dan natuurlijk te maken gehad met met jeugdzorg enzo, maar dat is best wel een eng systeem”. (Kim, 4 november 2024)

De Regenboog Groep

Er worden ook negatieve aspecten van De Regenboog Groep besproken door drie vrouwen. Bij de het project Tijdelijk Onderdak worden mensen aan elkaar gekoppeld om minimaal 9 en maximaal 12 maanden te wonen, het samenwonen met iemand wordt als lastig ervaren. Alle tijdelijk woonprojecten zijn maximaal 12 maanden. De tijdelijke plek wordt als erg fijn ervaren, maar ook wordt benoemd dat 12 maanden te kort is om tot rust te komen en een nieuwe plek te vinden in dezelfde periode. Grace geeft aan dat haar kind in het buitenland woont en zij die niet over kan laten komen om bij haar in de tijdelijke woning te laten wonen, dit is moeilijk voor haar. Ook heeft Grace een periode in Princehof in de Nachtopvang in Zelfbeheer (NOIZ) geslapen. Ze was blij dat ze een plek had om te slapen, maar het was wel een lastige ervaring.

Systeem algemeen

Van de woningmarkt tot het economisch dakloos zijn, het is een lastige ervaring voor de vrouwen. Er zijn weinig opties en de opties die er zijn, zoals tijdelijk wonen via De Regenboog Groep, zijn vaak niet voor onbepaalde tijd. Ook lopen de vrouwelijke economisch daklozen tegen het bureaucratisch systeem aan, zoals een briefadres hebben. Om in aanmerking voor een urgentie te komen moet een persoon vier jaar onafgebroken in Amsterdam staan ingeschreven bij de gemeente. Van instanties afhankelijk zijn is moeilijk, ze krijgen te weinig informatie, instanties hanteren verschillende benaderingen en voorwaarden wat als verwarrend wordt ervaren:

“Het was niet dat er ergens een bordje stond van: 'alle vrouwen, alle economische daklozen kunnen zich hier melden!' Ik ben echt gewoon zelf op zoek gegaan”. (Sarah, 7 november 2024)

3.5.4 Suggesties

Iedere geïnterviewde vrouw wilde een huis, ze vertelden hoe belangrijk een woning is en dat de overheid meer voor economisch daklozen moet doen. Dat er meer naar het individu gekeken moet worden en hun omstandigheden. Er moet maatwerk worden geboden zonder oordeel en zonder altijd de regels te volgen.

“When you get a place on your own. It solves I would say 90% of the whole issue provided in the person, you know the person is capable if they can pay the right rent that they can in the future”. (Grace, 4 december 2024)

Awareness en informatie

Door vijf vrouwen werd awareness benoemd, volgens hen moet men bewust worden van de omstandigheden van vrouwelijke economisch daklozen. Zij roepen de overheidsinstanties op om met open blik, dus zonder oordeel, te kijken naar deze doelgroep: “You need to look deep, deep down, inside your heart. Because once you've never been there, you should not make a judgement. All you should do is try to help because. Like there's nothing, no law. There're basic human rights”. (Aisha, 27 november 2024)

Er is meer informatie nodig volgens vijf vrouwen. Dit kan door bijvoorbeeld een (online)platform te creëren voor vrouwelijke economisch daklozen. Hier kunnen zij geïnformeerd worden waar zij voor hulp terecht kunnen. De vijf vrouwen geven aan dat er weinig informatie bekend is over waar je terecht kunt als economisch dakloze vrouw en zeker als migrant die niet bekend is met het Nederlandse systeem. “Ik zal ze vertellen van als je: er is hulp, je bent niet alleen! Alleen moet je je bewegen en over je situatie praten”. (Denis, 26 november 2024)

Volgens vier vrouwen is werken belangrijk, zodat je autonomie behoudt en ook afgeleid wordt van het dagelijks leven als economisch dakloze.

Kim geeft aan dat instanties een beter beroep op ervaringsdeskundigen zouden moeten doen, zodat de instanties beter op de hoogte raken van economisch dakloosheid en de oorzaken die daartoe leiden.

Nour en Aisha geven aan dat het goed zou zijn als vrouwelijke economisch daklozen worden begeleid naar therapie, eventueel Nederlandse taal, en van daaruit naar werk en dan naar een permanente woning. Dat er trajecten door een stichting worden aangeboden zodat zij kunnen werken aan zelfstandigheid.

4. Conclusie

Wat is de route naar economische dakloosheid van vrouwen in Amsterdam en hoe ervaren zij de hulpverlening?

De ervaringen van vrouwelijke economisch daklozen in Amsterdam laten zien dat hun situatie wordt gekenmerkt door instabiliteit, onzekerheid en de noodzaak tot voortdurende veerkracht. Naast het verlies van huisvesting worden zij geconfronteerd met gendergerelateerde risico's, bureaucratische obstakels en een gebrek aan structurele oplossingen.

Veel vrouwen ervaren economische dakloosheid anders dan mannen, vooral vanwege de dreiging van (seksueel) misbruik. Dit leidt ertoe dat zij bepaalde opvanglocaties vermijden en vaker in afhankelijke situaties terechtkomen. Tegelijkertijd benadrukken veel vrouwen hun weerbaarheid en doorzettingsvermogen, waarbij ze ondanks de uitdagingen blijven zoeken naar oplossingen en stabiliteit.

De hulpverlening biedt zowel positieve als negatieve ervaringen. De Regenboog Groep wordt door alle vrouwen als behulpzaam ervaren, vooral vanwege de persoonlijke begeleiding en het helpen vinden van tijdelijke woonoplossingen. Toch blijven de geboden oplossingen vaak tijdelijk, wat leidt tot een voortdurende staat van onzekerheid. De gemeente wordt door sommige vrouwen als ondersteunend ervaren, maar anderen voelen zich als een nummer behandeld en missen maatwerk in de hulpverlening.

Het huidige systeem biedt weinig structurele oplossingen voor economische dakloosheid. De strenge bureaucratische eisen, zoals de vierjarige inschrijfplicht voor urgentie of opvang, maken het moeilijk voor vrouwen om een stabiele woonplek te vinden. Daarnaast ontbreekt een duidelijke en toegankelijke informatievoorziening, waardoor veel vrouwen op zichzelf zijn aangewezen in hun zoektocht naar hulp.

4.2 Hoe ervaren 10 vrouwen economisch dakloosheid in Amsterdam?

De 10 geïnterviewde vrouwen die economisch dakloos zijn hebben levensverhalen verteld die worden gekenmerkt door complexiteit en vaak traumatische gebeurtenissen. De verhalen van deze vrouwen laten zien dat economische dakloosheid in Amsterdam niet alleen een kwestie van huisvesting is, maar ook diep verweven is met trauma, ongelijkheid en maatschappelijke uitsluiting. Het beeldt de voortdurende strijd om stabiliteit, veiligheid en waardigheid uit.

Hun ervaringen benadrukken de noodzaak van structurele oplossingen, zoals betere sociale

vangnetten, snellere huisvestingsopties en meer ondersteuning bij psychische en financiële problemen. Hieronder worden de kernpunten benoemd:

4.2.1 Routes naar dakloosheid

De vrouwen zijn om verschillende redenen economisch dakloos geraakt, maar er zijn enkele overeenkomsten:

Trauma: veel vrouwen zijn in hun jeugd seksueel of fysiek misbruikt door familieleden of partners. Zoals in de verhalen van Kim, Sarah, Denise en Carmen naar voren kwam.

Relatie: De scheiding of beëindiging van een relatie leidde tot het verlies van huisvesting voor vrouwen als Sarah, Aisha, Samira, Grace, Carmen en Nour. Deze vrouwen (behalve Sarah) hebben ook hun afhankelijkheid in de relatie rondom huisvesting benoemd.

Ongelijkheid door migratie: Grace, Francis en Emmy ondervonden juridische en maatschappelijke obstakels die werden verergerd door hun migratieachtergrond.

Instabiliteit: veel vrouwen hadden geen of een uitgeput sociaal vangnet of financiële mogelijkheden, waardoor ze afhankelijk werden van tijdelijke oplossingen zoals onderhuur of het verblijven bij kennissen.

4.2.2 Het dagelijks leven en uitdagingen

Het dagelijks leven van de vrouwen die worstelen met dakloosheid is een constante strijd tegen onzekerheid en instabiliteit. Zelfs in tijdelijk woonprojecten blijft de onzekerheid op de achtergrond. In ons werk als maatschappelijk werkers benoemen wij vaak decompressie: na de route die een persoon heeft gelopen in (economische) dakloosheid, komen zij in een tijdelijke woning. Zij kunnen even tot rust komen, proberen stabiliteit in financiën, mentale gezondheid, ouderschap en/of fysieke gezondheid te creëren. Tegelijkertijd moeten zij hard op zoek naar een duurzame woonplek na het tijdelijk woonproject en voor ze het weten, hangt de einddatum van de tijdelijke woning boven hun hoofd.

Het leven in deze omstandigheden heeft een tol geëist van hun mentale en fysieke gezondheid. Aisha, Samira en Nour vertelden over suïcidale gedachten, terwijl anderen depressieve gevoelens ervoeren en constant psychisch uitgeput waren. De stress van het dagelijks overleven maakte het bijna onmogelijk om met een heldere geest vooruit te kijken. Sarah en Carmen hadden daarnaast te maken met een fysieke belemmering.

Nour en Denise werden niet alleen dakloos, maar ook financieel of seksueel uitgebuit. Emmy ondervond weer een andere vorm van uitbuiting: zij werd uitgebuit in arbeidssituaties. Dakloosheid heeft hoge kosten, waar Grace het over had. Ze legde uit hoe duur het was om te overleven zonder een vast dak boven je hoofd. Zonder toegang tot een keuken was ze gedwongen om elke dag eten te kopen. Daarnaast heb ik in mijn werk vaak gehoord dat netwerk vaak ook een bijdrage aan mensen vraagt voor een slaapplek.

4.2.3 Hulpverlening

Er zijn meerdere positieve en negatieve aspecten in de hulpverlening door de vrouwen benoemd. Wat opvalt is dat ze allemaal blij waren met de ondersteuning van De Regenboog Groep en voornamelijk de maatschappelijk werkers. Toch was er ook kritiek op de Regenboog en voornamelijk omdat de woonprojecten kort zijn en de vrouwen niet weten hoe zij in een jaar aan een duurzame woonplek kunnen komen. Zelfs met tijdelijke opvang blijven de vrouwen in onzekerheid, zonder garantie op een stabiele woning.

Ook de gemeente heeft veel positieve en negatieve feedback gekregen, voornamelijk de bejegening en het tekort aan informatie werd gemist.

5. Aanbevelingen

Ik heb aanbevelingen geformuleerd naar aanleiding van dit onderzoek voor vrouwelijke economisch daklozen. Deze aanbevelingen zijn gericht op het doorbreken van de vicieuze cirkel van tijdelijke opvang, bureaucratische regels en de dreiging van misbruik van vrouwen.

5.1 Creëer meer structurele woonoplossingen

Een belangrijke aanbeveling is om te investeren in structurele en betaalbare woonoplossingen. De overheid en maatschappelijke organisaties zouden meer middelen moeten inzetten voor langdurige huisvesting, zodat vrouwen niet steeds van tijdelijke oplossing naar tijdelijke oplossing hoeven te worden gestuurd. De vrouwen suggereren dat het verlengen van tijdelijke woontrajecten hen meer tijd kan geven om tot rust te komen en hun leven weer op te bouwen. Daarnaast zou er beter gekeken kunnen worden naar tijdelijke woonplekken in bijvoorbeeld lege kantoorpanden.

5.2 Genderinclusieve dakloosheidhulpverlening

Er moet meer nadruk worden gelegd op genderinclusieve dakloosheidhulpverlening door het opzetten van specifieke opvanglocaties en trajecten die gericht zijn op vrouwen. Dit kan onder meer door het aanbieden van vrouwgerichte inloophmomenten en het creëren van veilige vrouwenopvang. Daarnaast moeten hulpverleningstrajecten gericht zijn op het bevorderen van zelfstandigheid, met aandacht voor mentale gezondheid, traumaverwerking en het opbouwen van financiële onafhankelijkheid. Door deze genderinclusieve benaderingen te integreren, kunnen vrouwen effectiever ondersteund worden in hun zoektocht naar stabiliteit en een beter toekomstperspectief.

5.3 Maatwerk in de hulpverlening

Maatwerk in de hulpverlening is een andere cruciale aanbeveling. Overheidsinstanties moeten meer aandacht besteden aan de unieke omstandigheden van vrouwelijke daklozen, want iedere vrouw heeft andere behoeften. Maatwerkoplossingen zouden effectiever kunnen bijdragen aan het vinden van duurzame huisvesting.

5.4 Toegankelijke hulpinstanties

Daarnaast is het essentieel om de toegankelijkheid en bejegening binnen hulpinstanties te verbeteren. Gemeentelijke loketten, zoals het daklozenloket, zouden bewuster moeten werken met een meer mensgerichte benadering. Vrouwen die op zoek zijn naar hulp moeten zich niet als een nummer voelen, maar als individuen die steun verdienen. Medewerkers bij instanties zoals Jeugdzorg en de gemeente zouden trainingen moeten volgen om hun empathie en begrip te vergroten voor de situatie van economisch daklozen, met extra aandacht voor vrouwen en migranten.

5.5 Bewustwording en betere informatievoorziening

Bewustwording en betere informatievoorziening zijn ook noodzakelijke stappen. Er zou veel meer aandacht moeten komen voor de problematiek van vrouwelijke economische dakloosheid via onderzoeken, campagnes en voorlichtingsmateriaal. Ook zou er een centraal online platform moeten komen waar vrouwelijke (economisch) daklozen eenvoudig toegang hebben tot informatie over hulpinstanties, huisvesting en juridische ondersteuning. Voor migranten zou dit platform specifieke informatie in verschillende talen moeten bevatten, zodat zij sneller hun weg kunnen vinden in het Nederlandse systeem.

6. Reflectie

Dit onderzoek ben ik begonnen omdat ik mij druk maakte over vrouwelijke dakloosheid en de schaarste in informatie hierover. Ik opperde destijds dat 1 op de 3 volwassen daklozen een vrouw was en tijdens mijn onderzoek kwam het ETHOS Utrecht (de Graaf, 2024) uit waarin dit werd bevestigd. Dit jaar wordt de ETHOS-telling in Amsterdam uitgevoerd en ik denk dat daar hetzelfde uit gaat komen.

Naast de cijfers zijn er meerdere punten tijdens het onderzoek voor mij naar voren gekomen waar ik mee worstelde. Ik merkte dat ik tijdens en na de interviews ontzettend onder de indruk was van de verhalen van deze 10 vrouwen en dat ik er alles aan heb gedaan om hun woorden zoveel mogelijk te eren. Hier kwam ook woede en frustratie in mij naar boven. Ik ben boos doordat ik meemaak dat vrouwen als kwetsbaar, als zwak, worden neergezet. Terwijl ik door hun verhalen heen zoveel kracht hoor, velen blijven gewoon doorwerken in hun periode van economische dakloosheid, blijven strijden voor hun kinderen. Mijn boosheid komt ook voort vanuit seksueel misbruik, een aantal zijn op jonge leeftijd misbruikt door familieleden. En hier spreken wij op deze manier over: ‘een aantal vrouwen zijn misbruikt op jonge leeftijd door familieleden’. Het narratief is meestal niet: ‘familieleden hebben deze vrouwen misbruikt’. Dit stoort mij ook aan het woord ‘kwetsbaar’, want in mijn ogen zijn deze vrouwen niet kwetsbaar, zij zijn enorm krachtig en juist weerbaar. Op de een of andere manier wordt het getolereerd dat vrouwen als kwetsbaar worden neergezet, dat zij beschermd moeten worden voor de mannen, voor de daders. Hoe komt het dat het narratief niet is dat die daders, die mannen, geleerd moet worden om de vrouwen niet te misbruiken? Dit is natuurlijk ontzettend gegeneraliseerd neergezet, want er zijn vrouwen die mannen misbruiken, mannen die mannen misbruiken, vrouwen die vrouwen misbruiken en alles wat er tussenin zit. Ik probeer het niet zo zwart/wit neer te zetten maar om te praten over het stigma rondom vrouwen en hun kwetsbaarheid.

Dus ik wil het eigenlijk niet over kwetsbare vrouwen hebben, maar hoe kunnen woorden dan wel de juiste lading dekken? ‘Vrouwen in een kwetsbare periode’ kreeg ik als tip, dit komt voor mij al dicht bij de kern, maar dan alsnog klinkt het alsof de vrouw de slachtofferrol krijgt toebedeeld. Dus wat nu? Weerbare vrouwen? Ik denk dat voor mij het belangrijkste is dat stigma zwart/wit is, het is een platte benadering het is in hokjes denken. Door te beredeneren dat vrouwen kwetsbaar zijn en zij daardoor in de dakloosheid terecht zijn

gekomen, kijk je niet naar hen, naar die vrouwen en naar hun verhalen. Onder elke vrouw zit een gelaagdheid. Dit sprak mij ook aan in de kunstwerken van Gustav Klimt (het schilderij op de voorkant van mijn verslag). Ik ben naar zijn tentoonstelling geweest in het van Gogh museum en Gustav Klimt schilderde eerst het lichaam van de vrouw en dan laag op laag de kleding en uiteindelijk werd het het eindresultaat. Ik ben nu dan nog niet bij de juiste bewoording gekomen, gelaagde vrouwen klinkt wat vreemd en internet kan ook geen synoniem voor gelaagdheid voor mij vinden.

ChatGPT (ChatGPT, 2025) gaf als synoniem op gelaagdheid 'dimensionaliteit' en zei: "Dimensionale vrouwen" klinkt een beetje vreemd, omdat "dimensionaal" meestal verwijst naar ruimtelijke of wiskundige dimensies (zoals 2D of 3D).

Als je bedoelt dat vrouwen meerdere lagen of diepgang hebben, kun je beter zeggen:

"Gelaagde vrouwen" (als je verwijst naar complexiteit in persoonlijkheid of ervaring).

"Veelzijdige vrouwen" (als je bedoelt dat ze meerdere talenten of eigenschappen hebben).

"Diepgaande vrouwen" (als je de nadruk wilt leggen op intellect of emotionele diepgang).

Bibliografie

- Akkermans, C. (2020, juli 17). *Dakloosheid van vrouwen blijft onderbelicht*. Retrieved april 24, 2024, from Sociale vraagstukken: <https://www.socialevraagstukken.nl/rubrieken/analyse-xl/dakloosheid-van-vrouwen-blijft-onderbelicht/>
- Boeije, H. (2005). Regulatieve cyclus. *Analyseren in kwalitatief onderzoek - denken en doen*. Boom onderwijs, Den Haag. Retrieved mei 9, 2024
- CBS. (2024, maart 26). *Dakloze mensen 18 tot 65 jaar, persoonskenmerken*. Retrieved mei 4, 2024, from CBS: <https://www.cbs.nl/nl-nl/cijfers/detail/85616NED>
- ChatGPT. (2025). *Suggesties voor alternatieven voor de term 'dimensionale vrouwen'*. Retrieved from OpenAI.: <https://chat.openai.com>
- de Graaf, P. (2024, oktober 9). Brede telling door maatschappelijke organisaties: veel vrouwen en kinderen onder dak- en thuislozen. *de Volkskrant*. Retrieved oktober 14, 2024, from <https://www.volkskrant.nl/binnenland/brede-telling-door-maatschappelijke-organisaties-veel-vrouwen-en-kinderen-onder-dak-en-thuislozen~bdd7c8c2/>
- EPOCH. (2024). Women's Homelessness in focus: a Call for Gendered Policies in the EU. Brussel. Opgeroepen op november 5, 2024, van <https://www.youtube.com/live/i6VEey4aYXU>
- Franken, M. (2023, juli 27). *Economisch dak- en thuislozen: lijn tussen dak boven je hoofd hebben en dakloos zijn is flinterdun*. Retrieved mei 4, 2024, from Movisie: <https://www.movisie.nl/artikel/economisch-dak-thuislozen-lijn-tussen-dak-boven-je-hoofd-hebben-dakloos-zijn-flinterdun>
- Klein, C. (2022, maart 10). *Een groeiende, maar onzichtbare groep: mensen met inkomen, maar zonder woning*. Retrieved mei 4, 2024, from NOS: <https://nos.nl/artikel/2420541-een-groeiende-maar-onzichtbare-groep-mensen-met-inkomen-maar-zonder-woning>
- Regenboog. (n.d.). *Tijdelijk Onder Dak*. Retrieved from de regenboog groep: <https://www.deregenboog.org/nl/projecten/tijdelijk-onder-dak>
- Regenbooggroep. (2021, juni 25). *Hoe De Regenboog Groep vijftig jaar geleden begon*. Retrieved oktober 14, 2024, from de regenboog groep: <https://www.deregenboog.org/nl/verhaal/hoe-de-regenboog-groep-vijftig-jaar-geleden-begon>
- Regenbooggroep. (2023, oktober 10). Retrieved mei 2, 2024, from <https://www.deregenboog.org/nl/nieuws/de-regenboog-groep-schat-17000-dak-en-thuisloze-mensen-amsterdam>
- Regenbooggroep. (n.d.). *De Regenboog groep*. Retrieved from De Regenboog groep: <https://www.deregenboog.org/nl/de-regenboog-groep-0>
- Slis, J. (2021, februari 11). *Toch een beetje slaap pakken*. Retrieved mei 9, 2024, from Regenbooggroep: <https://www.deregenboog.org/nl/nieuws/een-beetje-slaap-pakken-nachtopvang-in-zelfbeheer>
- Van Gaalen, C. V. (2023). *'Onder de streep': de bestedingsruimte van Amsterdammers met een onzeker bestaan*. Amsterdam: Kenniscentrum Ongelijkheid. Retrieved mei 11, 2024, from

<https://www.kenniscentrumongelijkheid.nl/wp2023/wp-content/uploads/2023/04/Verkenning-Rondkomen-def-3.pdf>

Van Ooijen, M. (2022). *Nationaal Actieplan Dakloosheid: Eerst een Thuis*. Den Haag: Rijksoverheid. Retrieved mei 4, 2024, from

<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2022/11/30/nationaal-actieplan-dakloosheid-eerst-een-thuis>

Wewerinke, D. S. (2023). *Iedereen telt mee!* Utrecht: Hogeschool Utrecht. Retrieved mei 4, 2024, from <https://www.kansfonds.nl/wp-content/uploads/2023/10/Publieksrapportage-Ethos-telling.pdf>

Bijlage 1: Interview guide

Onzichtbaar (z)onder dak: een onderzoek naar vrouwelijke economisch daklozen

Biografie

Wat is jouw leeftijd?

Heb je kinderen?

Kun je wat vertellen over jouw achtergrond?

Wil je iets kwijt over jouw geschiedenis?

Oorzaken economisch dakloosheid

Hoe ben je economisch dakloos geraakt?

Ervaringen van economisch dakloosheid

Wat heb je in de periode van economisch dakloosheid meegemaakt?

Hoe is jouw dagelijks leven als vrouw in economisch dakloosheid?

Genderdifferentiatie economisch dakloosheid

Als jij het podium zou hebben, wat zou jij mensen willen vertellen over economisch dakloosheid als vrouw?

Welk verschil is er volgens jou in dakloosheid voor mannen en vrouwen?

Ervaringen hulpverlening

Ben jij in aanraking met hulpverlening gekomen (denk aan buurtteam, maatschappelijk werk, gemeente)?

Wat betekent gemeenschap (community) voor jou?

Hoe heb jij de hulpverlening ervaren?

Wat zijn positieve punten van de hulpverlening voor jou?

Wat zijn negatieve punten van de hulpverlening voor jou?

Aanbevelingen hulpverlening

Als jij niet in aanraking gekomen was met hulpverlening, wat had jij dan gemist?

Wat voor aanbevelingen kan jij geven aan instanties als vrouw die economisch dakloos is?

Bijlage 2: Toestemmingsverklaring voor deelname aan interview

Onzichtbaar zonder dak: een onderzoek naar vrouwelijke economisch daklozen

Doel van het interview:

In dit interview staat jouw persoonlijke ervaring als vrouwelijke economisch dakloze centraal. We gaan samen terugkijken op jouw levensgeschiedenis en de gebeurtenissen die hebben geleid tot dakloosheid. Daarnaast zal er gevraagd worden naar hoe jij deze periode hebt ervaren en welke uitdagingen en kansen je hebt gezien. Een vraag die daarbij aan de orde zou kunnen komen is bijvoorbeeld: Als jij het podium zou hebben, wat zou jij mensen willen vertellen over economisch dakloosheid als vrouw?

Hoe gaat het interview:

Het interview zal ongeveer 60 minuten duren en worden opgenomen met een audiorecorder. De opname wordt na afloop uitgeschreven. Na voltooiing van het onderzoek wordt de originele opname vernietigd. De verzamelde gegevens worden gebruikt om belangrijke thema's uit het gesprek te analyseren. Na afronding van het onderzoek word je op de hoogte gebracht van de belangrijkste resultaten. De gegevens worden voor een periode van 5 jaar bewaard met als doel ze eventueel te kunnen raadplegen voor toekomstige rapportages. Daarna zullen de gegevens volledig worden vernietigd.

Privacy:

De onderzoeker zorgt ervoor dat de gegevens gecodeerd en vertrouwelijk verwerkt worden. Dit betekent dat de gegevens worden opgeslagen met behulp van een nummer en nooit met persoonlijke informatie. De onderzoeksgegevens zijn bij publicatie in een (wetenschappelijk) tijdschrift niet te herleiden naar jou. Je kunt de onderzoeker vragen om een elektronische kopie van gegevens die je hebt aangeleverd.

Stoppen met het onderzoek:

Je mag altijd stoppen met de deelname aan dit onderzoek, je hoeft hiervoor geen reden op te geven. Je gegevens zullen dan niet gebruikt worden.

Meer weten?

Mocht je nog wat meer willen weten of willen napraten over het interview dan kun je contact met mij opnemen: Evelien Kamminga Telefoonnummer: 0626221385 email-adres: ekamminga@deregenboog.org

Toestemmingsformulier deelnemer:

1. Vrijwillige deelname

Ik begrijp dat mijn deelname aan dit interview geheel vrijwillig is en dat ik op elk moment mag weigeren vragen te beantwoorden of mijn deelname mag beëindigen zonder opgaaf van reden.

2. Gebruik van gegevens

Ik geef toestemming voor het gebruik van mijn antwoorden voor het onderzoek naar vrouwelijke economisch daklozen. Ik begrijp dat mijn gegevens vertrouwelijk behandeld zullen worden en dat alle informatie gecodeerd, verwerkt, gerapporteerd en opgeslagen wordt.

3. Opname van het interview

Ik geef toestemming voor het verzamelen en gebruiken van geluidsopnames. Deze opnames zullen na het einde van de studie vernietigd worden.

4. Publicatie en delen van resultaten

Ik begrijp dat de resultaten van dit interview gepubliceerd kunnen worden in een verslag of wetenschappelijke publicatie. [publicatie, rapport, enz.], en dat anonieme gegevens gedeeld kunnen worden met andere onderzoekers of derden.

Handtekening deelnemer:

Naam deelnemer:

Handtekening:

Datum:

Handtekening onderzoeker:

Naam onderzoeker:

Handtekening:

Datum:
